

El músic i etnomusicòleg Jordi Reig el passat dia 2, al Centre Cultural de la Beneficència, de València, durant la celebració del dia del cant d'estil. / JESÚS CÍSCAR

Una música complexa i vulnerable

El membre d'Al Tall i etnomusicòleg Jordi Reig radiografia els elements singulars del patrimoni sonor valencià

JUAN MANUEL JÁTIVA València

Quan Victòria Sousa, *Victorieta*, una de les millors cantaores d'estil vives, va prendre lliçons de cant líric, notà que "a mesura que avançava les classes, anava perdent estil", de manera que ho va "haver de deixar córrer, perquè de poc" li "destrossen la veu". Ho contava a l'investigador i músic d'Al Tall Jordi Reig i aquest ho recorda en el llibre *La música tradicional valenciana. Una aproximació etnomusicològica*, que acaba de publicar l'Institut Valencià de la Música (IVM), per parlar de la relativitat de la "competència musical" i de la manera com "la tècnica vocal de la música culta occidental aniquila l'expressivitat popular temperada". L'anècdota il·lustra alhora un dels dos elements del llenguatge

musical tradicional valencià analitzats en el llibre que, segons Reig, la diferencien d'aqueixa música culta i d'altres músiques populars.

Aqueixa marca de la casa és, d'una banda, la utilització de melodies modals, que són més riques en possibilitats sonores que les melodies tonals del sistema culte occidental, amb "el *pathos* expressiu corresponent". Un *pathos* que apel·la a la transmissió d'emocions i sentiments, i que en aquest cas està associat, ens aclareix Jordi Reig, "a l'afinació, a la manera de llançar la veu, al ritme lliure, a les ornamentacions, als melismes...". Tornant a l'exemple de partida, "per a cantar cant d'estil", explica el musicòleg, "es necessita emetre la veu de manera natural", i no impostada, com en la música cul-

ta, "i temperar l'afinació en gammes modals", i no en les limitades gammes tonals que prescriu la música culta.

L'altre element diferencial són "els ritmes irregulars i equívocs" (en tant que aparenten allò que no són) i, especialment, els anomenats ritmes *aksak*, "més abundants en la música tradicional i folklòrica valenciana del que caldria esperar". Curiosament, els *aksak* són ritmes que tenen més a veure amb els Balcans, per exemple, que amb els nostres veïns més immediats.

La bona notícia és que, en el treball de camp, l'investigador ha trobat un llenguatge i un patrimoni musicals més amplis i diversos del que pensava ("no donava crèdit, per exemple, a tot el que trobava pel que fa a

polifonies"). La mala notícia és que els dos elements singulars d'aqueix llenguatge "estan en franca recessió quant a l'ús, en tant que estranys, apartats de la norma i dels mitjans de comunicació que s'encarreguen

El perill ja no és tant la desaparició d'algun gènere, sinó d'una manera d'interpretar

de difondre-la". És a dir, el perill ja no és tant la desaparició d'algun gènere en particular, sinó d'una manera d'interpretar que, a més, és difícil "per a qui no tinga una habilitat o una educació especial".

Premiar i promoure aqueixes qualitats sembla una actitud conservacionista raonable. Però, per a fer-ho, cal conèixer-les i reconèixer-les, que és la tasca assumida per Jordi Reig en una investigació que pivota al voltant dels elements lingüístics de la música valenciana (melòdics, rítmics i harmònics) d'una manera que, sorprenentment, no s'havia fet fins ara sistemàticament. Obté, així, una radiografia que ultrapassa l'encarnadura sonora i mostra l'esquelet de la música tradicional valenciana, a partir de la qual fa afirmacions tan suggeridores com ara: "el misteri de la jota és essencialment mètric". O felices troballes lingüístiques com els esmentats "ritmes equívocs".

PASSA A LES PÀGINES 2 I 3

PUNT DE MIRA

Velocitat

Joan F. Mira

La fantasia dels humans és infinita, i és prou qualsevol anunci de miracle, prodigi o descobriment per a fer-la volar amb acceleracions incontrolades. Un tren d'altíssima velocitat espanyola, un altre tren (o dos) que correrà per corredors incerts i farà que Madrid forme part del litoral mediterrani, un avió

supersònic, dit curiosament "Concòrdia", que ens havia de fer el món tan petit, fins que petà un mal dia i s'acabà la pel·lícula. O la mesura d'un feix de neutrins que viatjà uns pocs nanosegons més veloç que la llum, entre Ginebra i el Gran Sasso, i que la ministra d'Educació d'Itàlia, amb molta més imaginació que informació, va atribuir als mèrits d'un túnel fabulós que el seu govern hauria contribuït a finançar. I a continuació, articles de premsa de ciència-ficció fantasiejant sobre Einstein, la relativitat, i la futura màquina del temps que el nou descobriment faria possible algun dia. Ja fa molts segles que Lucreci, en *De rerum*

natura ("Sobre la naturalesa de les coses": llibre genial, tan antic, tan modern i tan ignorat), parlant de la velocitat dels àtoms, afirmava que "els primordials quan vagaregen en el buit absolut i res no els retarda des de l'exterior, i —formant una unitat en les seues parts— corren en la mateixa direcció vers la qual comencen el moviment, és evident que han d'excel·lir per mobilitat i volar molt més ràpids que els rajos del sol" (II, vv. 157-163, traducció meua). Els neutrins, com l'obra de Lucreci, estan plens de sorpreses: primer de tot es pensava que no tenien massa i anaven a la velocitat de la llum, després es va descobrir que sí que

en tenien, de massa, i per tant no podien córrer tant. Ara, potser van, fins i tot, una miqueta "*citius quam lumina solis*", com deia Lucreci que viatgen els àtoms. I això a pesar que travessen sense dificultat muntanyes i roques (no cap túnel de 730 quilòmetres, com digué la ministra!), ens travessen a vostés i a mi, i no se sap ben bé, o jo no ho sé, quin paper té aquesta mena d'electrons sense càrrega elèctrica. Tampoc se sap per a què serveix l'AVE. En tot cas, el món és un misteri (i que Ramon Lapiedra em perdone per la meua imperdonable gosadia), Einstein pot dormir tranquil, i de tant en tant convé tornar als clàssics.

Un sistema expressiu vigorós

La música tradicional valenciana es resisteix a ser enclosa en el pentagrama convencional

VE DE LA PÀGINA 1

“Des del món de la cultura oficial i durant tot el segle XX”, escriu el músic d'Al Tall, la música tradicional valenciana “s'ha vist com la manifestació sonora d'uns alfabetos musicals a qui hi havia certa obligació moral d'escoltar pel simple fet de ser paisans, però que queien en l'oblit tan prompte com quedaven atrapats en transcripcions de versemblança més que dubtosa”. Raó per la qual Reig no ha pogut utilitzar moltes transcripcions que estudiosos com Salvador Seguí van recopilar en milers de documents al llarg de dècades. “No me'n refie”, assegura prudent un investigador per a qui la música tradicional valenciana es resisteix a ser explicada a través de la notació convencional en pentagrama de la música culta occidental. Per això, ha anat directament a les fonts. En particular, a la Fonoteca de Materials, una notable compilació sonora de música tradicional gravada directament dels seus intèrprets naturals, promoguda per l'IVM i dirigida per un altre músic d'Al Tall, Vicent Torrent.

Partint de l'anàlisi sistemàtica, minuciosa i exhaustiva dels materials disponibles, el treball de Jordi Reig suposa un salt formidable en la literatura sobre la música tradicional valenciana que la situa en el terreny científic com cap estudi no havia fet fins ara. Ha dissecat les

entranyes d'aquesta música sense deixar d'analitzar-la, alhora, en el seu context cultural i separant amb nitidesa els elements del llenguatge musical de la seua reordenació en gèneres i de les funcions exercides per les distintes manifestacions. Hi afig un CD amb una bateria ben àmplia d'arxius MP3 per a sentir de què es parla. “Faig l'estudi a partir de la ignorància i la vergonya que em fa la ignorància”, reconeix Reig. La doble condició de professor del conservatori i de músic que, amb Al Tall, ha treballat en la reelaboració de la música tradicional valenciana i

No és estrany notar semblances entre formes del flamenc i del cant valencià

Els músics de folk han recuperat gèneres i els han difós entre altres audiències

mediterrània, li fa estudiar-la amb una òptica i una metodologia diferents dels seus predecessors. “Quan vaig començar a treballar al conservatori, em va sobtar la manca d'estudis sobre les particularitats del llenguatge utilitzat, primerament, en els cants

de batre i, després, en altres manifestacions de la nostra música tradicional”.

En aqueix camí s'ha trobat més sorpreses que constatacions. Entre les sorpreses, una constant en el llenguatge musical tradicional valencià que marca singularment la interpretació vocal. Es tracta del mode de mi, tot un “sistema expressiu vigorós” de “forta personalitat” que l'orella no avesada pot passar per alt, però que ha acompanyat històricament els valencians a través de les cançons que han interpretat o escoltat al llarg del seu cicle vital, des del bressol fins als boleros de maduresa, passant pels jocs infantils, les festes, la feina o les rondes de festeig. “En començar, pensava que trobaria algunes cançonetes en mode de mi, algunes mostres de música modal com a reminiscència antiquíssima. I açò passava en les cançons de batre. Però, després, quan vaig veure les cançons de bressol, resulta que estaven totes en mode de mi. I en estudiar el funcionament del cant d'estil, encara que du un acompanyament tonal, resultava que la melodia era modal i funcionava també en mode de mi...”. No és estrany, doncs, que sovint l'oïent note fortes semblances entre algunes formes del flamenc i del cant valencià, perquè “el flamenc està ple del mode de mi, encara que és més exuberant i caragolat que el cant d'estil”. I des de la

Una de les actuacions, el 2 d'octubre, del dia del cant d'estil valencià. / JESÚS CÍSCAR

perspectiva etnomusicològica, extrau en el llibre hipòtesis i conseqüències ben atrevides que entren plenament en el terreny social, com ara que “els

cants articulats pel mode de mi són una demostració de personalitat llibertària i individualista”.

A pesar d'avisar del perill que

La senda valenta de Senior i el Cor Brutal

La banda de Miquel Àngel Landete s'allunya dels camins fàcils en 'Gran', el seu dens i ambiciós segon treball

XAVIER ALIAGA València
GRAN
Senior i el Cor Brutal
La Casa Calba / Malasteta
2011

En aparèixer el seu disc de debut com a Senior i el Cor Brutal, *L'experiència gratificant* (2009), preguntàrem a Miquel Àngel Landete per alguna de les adhesives cançons d'aquell treball de rock americà amb dicció valenciana. “D'aqueixes, en podria fer moltes”, va contestar amb la seguretat de qui se sap quasi tots els trucs, algú que ha escoltat molta música i la regurgita des de les entranyes. De fet, Senior, escrit a l'anglesa, sense accent, és un veterà de l'escena indie valenciana, en què va militar en diverses bandes que cantaven en anglès abans de la seua particular caiguda del cavall, la convicció que podia adaptar a la llengua pròpia el rock d'arrels nord-americà de Wilco, Neil Young, M. Ward o Eef Barzelay.

D'aquella presa de consciència sorgí un disc orgànic, gravat en directe i de manera analògica, eficaç, amb magnífiques cançons i un parell d'himnes, *València eres una puta* o *El signe del temps*. Però també hi incorporava alguna joia, com la preciosista *L'animal* o la inabastable i pedregosa *El cant del consol*, fulls de ruta del que vindria més endavant. Perquè en el seu nou disc, *Gran*, ara gravat de manera digital, lluny d'optar per la via més directa i vistosa, Senior opta per una senda valenta i exploratòria, una mena d'antitesi de *L'experiència gratificant*. *Gran* lliura menys zones expansives i immediates, però té més abast, és més dens i ambiciós. I amplia la paleta de referents amb els esperits juganers dels rars de la classe, Tom Waits o el desaparegut Mark Linkous (Sparklehorse).

Conscient de la complexitat del nou projecte, Senior va incorporar com a productor el català Raül Fernández (Refree), una privilegiada ment musical capaç

Miquel Àngel Landete, Senior. / ANDRÉS VALLÉS

de traduir les intencions d'un músic que es nota que ha treballat amb total llibertat de creació. Potser *Gran*, el tall que obri el disc, sone familiar, als himnes tavernaris de l'anterior. Però *El bon any* marca pautes

diferents, com també l'assossegada *Tots els ianquis que vull*, una declaració d'amor als músics que s'estima (“ja estan ací / venen a engronsar-me per la nit”), amb un dels al·ludits, Eef Barzelay, fent cors. A *tremolar* sembla d'inici més convencional, però introdueix un portentós final amb guitarres distorsionades que recorda els Wilco més silvestres. I una mica el mateix amb *La sort adormida* i el seu carrusel de canvis de ritme. *Amoride*, amb veu i òrgan spectral, demostra la manca de límits creatius de la gravació, com també

Quasi m'oblides de tu, amb arranjaments d'orquestrina en la línia de Manel que no imaginaves escoltar en un disc de Senior. Però hi ha més sorpreses, com la preciosa *Tothom vol a tothom*, amb el cor femení de The Perlet-

tes i subtils detalls de remors d'aigua i un enigmàtic piano. El pòrtic perfecte a *Lluna de mandarina*, una de les cançons més intimistes i reeixides de Senior (“i ara el món pega voltes / i estic casi sentat / esperant tot a fosques / l'esperança d'amar”), un tall que conté un estrany final, com de festa cowboy. *DQLPEC* (“diuen que la partida està clara”), amb presència del contrabaix, és una altra perla desconcertant per a descobrir, com *Llàgrimes de gintònic*. El disc acaba amb una presa diferent de *Gran*, a ritme de vals i acompanyament coral massiu, com una gran festa de veus travades per la cervesa. La millor manera d'acabar l'àlbum d'un artista que corre riscos gojosos i uns altres de més discutibles, com no voler dissimular les seues carencies com a vocalista i abordar la gravació sense maquillatges ni Autotune. A algú li sobtarà, però forma part de la marca de fàbrica de Senior, com la sornegueria valenciana. Un disc *Gran*, per resumir.

A LA LLETRA

Mostra't

Albert Garcia i Hernández

No han tingut mai la sensació esquizofrènica d'haver estat en un lloc, d'haver participat en un fet, etc., i després haver escoltat o haver llegit sobre el tema i dubtar si realment van ser-hi presents? Un exemple: quan, de sobte, tothom era demòcrata de "tota la vida". I on s'amagaven? O quan milers de persones parlen en primera persona del Maig francès. O aquells que encara tenen la poca vergonya de dir que contra Franco vivíem millor. On i com vivien?

Aquesta sensació torna en llegir elegies o necrologies al voltant de la Mostra de Cinema del Mediterrani de València. Aquest modest comentari acabaria aquí, recomanant una excursió a l'hemeroteca dels anys 80. Però refresquem una mica la memòria.

D'entrada (com l'OTAN —per cert, pobra Rota!—), l'únic projecte cultural nascut des de l'Administració, perquè els no administratius continuaven fent feina, en aquella època va ser la triada Mostra, Trobada i Encontre. Avui, tornem a l'esquizofrènia, tothom és "mediterrani". No sé en quin camí de Damasc van trobar aquesta veritat. Hemeroteca, hemeroteca, hemeroteca.

D'una banda, arma contínuament llançada entre els grups polítics municipals (i de govern) valencians; de l'altra, material mediàtic d'una dubtosa manera de fer-se'n ressò: més pendents dels *realities* de la Mostra (com ara quin vestit duia en tal) que dels cicles, debats o pel·lícules; uns altres hi veien un contuberni, el mediterrani, per a desmobilitzar la política dels Països Catalans (qui els ha vist i qui els veu ara). I una constant: una absència econòmica i de suport dels diferents ministres de Cultura a Madrid.

Particularment, sempre he estat de l'opinió que només la música del Mediterrani tenia arrels i propostes actuals i futures més o menys comunes. Difícil és el cas del cine, quan des de la ribera sud, el Magrib, ja feien prou aconseguint productores "colonials" (França, Anglaterra, etc.) per a poder filmar. Però del que no hi ha cap dubte és del fet que la Mostra ens va permetre conèixer una filmografia impossible de veure en els cines comercials. Theo Angelopoulos, Kostas Ferris, tot el cine de l'antiga Iugoslàvia, de Tunísia..., en són un bon grapat d'exemples. En definitiva: no era per a tornar-se boig, però era un intent que volia anar més enllà de l'esdeveniment anual; fer de la ciutat un lloc d'intercanvi cultural dels països mediterranis.

Així doncs, quan el teu fill et pregunte: "Papi, què feies quan tot allò de la Mediterrània?", respon-li, mostra't. No carreguem la frustració viscuda sobre les espatlles d'una generació que ja en té prou indignant-se.

corren els trets més característics del llenguatge musical tradicional valencià, Reig constata la vigència social del cant d'estil, de les albadades de l'horta, de les polifonies religioses tradicionals o de les distintes aproximacions a la dolçaina i el tabal. "El cant d'estil té ara una visibilitat

que fa un temps era impensable i ara pegues un puntelló i apareix un dolçainer. Açò passa gràcies a la tasca pedagògica dels últims anys". Els músics de folk han recuperat gèneres i els han difós entre altres audiències i, fins i tot, reconeix que "el rock en valencià ha girat la vis-

ta cap a la música tradicional". En la introducció del llibre, Jordi Reig es donaria per satisfet si aconseguira "que els músics i els bons aficionats valencians conegueren la seua pròpia música". Però, per a conèixer-la, calia reconstruir i classificar l'imaginari sonor tradicional

valencià. Tasca feta. Ara continua pendent el fet de difondre-la respectant i aprofitant aqueixa manera singular de gestionar el fet sonor dels valencians, el vigor dels seus sistemes expressius, i completar-la amb altres estudis de caire estadístic i sociolingüístic.

Un Nobel a Catarroja

'Plaça salvatge', de la petita editorial Perifèric, és l'única traducció al català del suec Tomas Tranströmer

X. A. València

En transcendir la notícia que un poeta suec, una figura desconeguda per al gran públic, Tomas Tranströmer (Estocolm, 1931), havia guanyat el premi Nobel de Literatura, els mitjans de comunicació estatals rastrejaren les poques traduccions disponibles en castellà. I passaren per alt el fet que Tranströmer també havia estat traduït al català, amb el commovedor i colpidor poemari *Plaça salvatge*, editat originalment en suec el 1983, amb el títol *Det vilda torget*, i el 2008 per Perifèric, una petita editorial radicada a Catarroja, amb traducció de Carolina Moreno Tena.

El director de la col·lecció de poesia de Perifèric, Ramon Guillem, no ocultava la satisfacció, però reconeixia el colp de sort que dugué a la publicació. "En un sopar literari, Carolina More-

no, professora de llengua i literatura sueca a Barcelona, ens va oferir la possibilitat de traduir Tranströmer. Jo n'havia llegit alguns poemes solts que em van impressionar, però ja no en coneixia res més. De fet, trobe que la poesia catalana ha llegit molt poc la poesia escandinava, i per això considerarem interessant incorporar-lo a la nostra col·lecció. I ara ens trobem amb la concessió del Nobel, que per a nosaltres és una notícia molt bona", diu Guillem, al temps que anuncia l'eixida imminent d'una segona edició de *Plaça salvatge*.

El fet que Tranströmer no siga conegut en l'àmbit lingüístic català ni a la resta de l'Estat no significa que el poeta suec siga un *outsider*. Guillem recorda que abans de la concessió del Nobel, "havia estat traduït a seixanta idiomes i als Estats Units és un dels poetes estran-

L'escriptor Tomas Tranströmer. / REUTERS

gers més traduïts. A més, ja havia estat candidat en alguna ocasió al Nobel". Sobre la seua obra, Guillem comenta que "fa un tipus de poesia allunyada de la poesia de l'experiència. En ell estan presents el surrealisme, el món dels somnis, la metafísica o la psicologia (Tranströmer va ser psicòleg d'institucions

penitenciàries), però no és una poesia hieràtica o tancada, els seus versos són bastant entenedors". Una voluntat de "transparència" que apareix en totes les reflexions sobre la seua poesia i que travessa joies com ara *Huracà islandès* o *Resposta a una carta continguda a Plaça salvatge*.

CARTES DE PROP

El triomf de la imatge

Enric Sòria

En el pròleg del seu *Art i societat a la València medieval*—molt pulcrament editat per Afers— l'historiador Juan Vicente García Mansilla observa que el "segle d'or de les arts i de les lletres valencianes" ha provocat molta literatura admirativa, però no tants estudis rigorosos, almenys pel que fa a l'art, perquè bona part de les pàgines que s'hi han dedicat, ho han fet "completament d'esquena a la realitat històrica que va generar aquelles obres", i adverteix també que si les anàlisis formals són, sens dubte, necessàries —al capdavant, parlem d'obres d'art—, el paper de l'historiador que les estudia ha de ser també un altre: explicar-les "en el context social i cultural que les va crear, que les va omplir de contingut i els va assignar una funció". Com ja sabia Aby Warburg, a començament del segle XX, la comprensió de l'obra d'art no es pot tancar en ella mateixa, sinó que requereix una anàlisi integradora on participen els mètodes de la història econòmica, social, política i cultural.

Aquest comentari pot semblar una mica desplaçat en un camp d'estudi com el de l'art gòtic valencià, en què la troca de les escoles i les atribucions dista molt d'estar desembolicada encara avui i en què l'esforç de mirar les obres amb més deteniment ha donat bons fruits en els últims anys, però en el fons és del tot raonable i, a més, convenient. Les obres d'art són també documents, creacions d'una gent en un lloc i un moment específics, i ens diuen alguna cosa, o moltes, de la societat que les va produir i que va servir-se'n.

Una anàlisi integradora, amb tot, demana una pila de coneixements i d'habilitats, i només pot ser de veres il·luminadora si està feta amb talent. Respecte a això, podem estar d'enhonorabona, perquè el de García Mansilla és un llibre ple de riquesa, minucios en el detall i

molt capaç de perfilar suggestives visions generals sobre una gran varietat de temes. En acabar-lo, el lector té la impressió que comprén molt millor de què s'està parlant, i de quan. Ací, una meticulosa investigació en els arxius permet traçar panorames d'indubtable vitalitat. Observem, per exemple, el

un signe evident de distinció, és a dir, de poder, i el patriciat urbà no reparava en les despeses.

Des del segle XIII, la societat europea va viure una autèntica eclosió de l'art plàstic, a una escala inaudita. Entre altres, Jack Goody ha sostingut amb insistència que, al contrari que el xinès, en això més avançat, l'art

grans retaules que ornien les capelles mortuòries familiars i que són l'orgull del llinatge, o les icones de la Mare de Déu o els tríptics per a les capelles domèstiques que auspiciava l'aparició d'una nova espiritualitat, més personal, que manifesta també en aquesta esfera un individualisme creixent.

L'altra part —que s'ha conservat menys— és decididament profana: escuts heràldics, taulells, robes, relleus decoratius, tapissos amb escenes cavalleresques o mitològiques, cortines amb estampes amoroses, tot el que poguera ajudar a "convertir l'interior domèstic en un ambient confortable i amé". És l'ambient en què pogué tindre

Des del segle XIII, la societat europea va viure una autèntica eclosió de l'art plàstic

És l'inici de l'imperi de la imatge en la nostra vida quotidiana

lloc la tertúlia amable i ovidiana del Parlament en la casa de Berenguer Mercader, de Roís de Corella. I això passava en les cases dels nobles, però també en les dels mercaders, els artesans i, en més modesta escala, en les dels llauradors i tot. És un fenomen molt més vast i profund que el Renaixement (que en forma part) i va començar abans. És l'inici de l'imperi de la imatge en la nostra vida quotidiana. València va participar amb entusiasme en aquesta transformació, i un grapat de taules i una pila de papers ens en donen la prova. Hem d'agrair al professor García Marsilla que el seu llibre, compost com un retaule, ens permeta tornar-ho a imaginar.

Retaule dels Martí de Torres, de Gonçal Peris Sarrià (1437-1440).

paper cosmopolita i innovador de la monarquia en els gustos estètics, o com funcionava el negoci de l'art: el preu dels pigments i els materials, la cotització dels artistes, la valoració, de mica en mica ascendent, de l'estil dels pintors més ben dotats, les disputes a l'hora d'aconseguir els millors mestres. El regne de València conformava una societat rigidament estamental, però on el canvi era possible i, per tant, la competència, prou feroç. Una capella familiar més vistosa o una casa més rica eren

europeu va ser exclusivament religiós —tant per la temàtica com per la clientela— fins al Renaixement. No és del tot cert. Ja els senyors carolingis condescendien a la mitologia, i de tant en tant, alguna troballa, com els murals del carrer de Montcada a Barcelona, ens deixen atàllar com devia ser la decoració de les estances laiques medievals. Però, a partir del segle XIII avançat, el consum d'art plàstic per part dels laics pren unes dimensions sense parió. Una part d'aquest art és religiós: els

Doro Balaguer i la seua obra. / JESÚS CÍSCAR

ESPURNES

Doro

Martí Domínguez

Després de la roda de premsa que Doro Balaguer ha fet en la Fundació Chirivella-Soriano amb motiu de la seua exposició, m'explica en un apart, davant de la mirada atenta de Francesc Pérez Moragón: "L'altre dia una jove periodista em va entrevistar per telèfon. La primera pregunta fou si podia descriure-li la meua obra. Vaig dubtar, i per fi li vaig dir que no. La periodista, estranyada, va insistir: 'Però vosté sí que sap què vol dir amb les seues pintures?'. Vaig tornar a vacil·lar, a dubtar, i finalment vaig concloure: no, no ho sé. És la pura veritat: jo no busque res, no vull dir res, fuig de tota figuració, de tota figuració abstracta, s'entén. Tan sols m'interessa el contacte amb la pintura. Un color em du a un altre, un traç prefigura un altre traç. Em guie per l'instint, sense saber cap on vaig, ni si vull dir alguna cosa. Arriba un punt en què em canso i envie el quadre a fer la mà, i en comence un altre. Podria seguir quasi indefinidament, però el que impera és el cansament. Jo, a la dècada dels cinquanta i dels seixanta, vaig pintar molt, ja saps que vaig formar part del grup Parpalló, vaig estar-me un temps a París... Vaig tornar a València, vaig exposar i un bon dia vaig deixar de pintar. Em vaig cansar i ho vaig deixar córrer. Quan em pregunten per què vaig abandonar l'art, l'única raó de pes és el cansament. N'estava tip. Alguns ho lamenten, i potser tenen raó. Però les coses són així, i no cal pegar-li més voltes. Però al principi de la meua jubilació, després de quaranta anys sense agafar un pinzell, i és tal com t'ho dic, vaig fer una prova. Vaig agafar el pinzell i vaig provar, a veure com anava. I mira, vaig tornar a pintar, i vaig tornar al punt en què ho havia deixat. En aquesta exposició això es veu molt bé, un quadre del 1959 pot estar al costat d'un del 2009 i semblen haver estat fets l'un rere l'altre. A la gent això els sorprén, els intriga, m'ho pregunten sense parar. Pel que sembla, alguns esperaven que pintara d'una manera molt diferent, que allò fet als anys cinquanta haguera evolucionat a no se sap quins artificis en aquest inici del segle XXI. En canvi, jo ho trobe molt natural. El que buscava fa quaranta anys ho continue buscant avui, amb els meus vuitanta anys. I això tan sols ho podia fer recuperant el fil del que estava pintant quan ho vaig deixar". Mire les seues obres, i és així, la continuïtat és sorprenent, i això s'evidencia encara més en el catàleg, on les obres més antigues s'entremesclen intel·ligentment amb les més recents. Han passat quaranta anys, però Doro Balaguer ha conservat de manera molt sorprenent tota la seua energia pictòrica. Potser perquè un pintor de raça sempre ho és. Em mira i es lamenta: "Jo volia viure una jubilació tranquil·la, però les coses són així". La seua mirada és franca i m'ho crec: és un home de paraula.

Recomanem...

NOVEL·LA
per XAVIER ALIAGA

TABARCA

Juli Capilla
Tabarca Llibres
València, 2011
139 pàgines

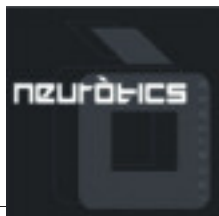

Juli Capilla escull com a fil conductor de la seua primera incursió en la narrativa juvenil un fet històric puc conegut del segle XVIII, el rescat de centenars de genovesos a Tunísia i el seu assentament a les nostres terres, a l'illa de Tabarca. Però la intenció de l'autor no és fer un fresc històric, sinó bastir una novel·la d'aventures en la millor tradició de les històries de vaixells i pirates amb un jove com a protagonista. Combats, troballes, coneixences i amors amb aroma de Mediterrània.

DISCOS
per X. A.

INCERTESA

Neuròtics
Mésdemil
Benaguasil, 2001

Després d'un àlbum cridaner com *Somnis del mil·lenni* (2009), en el seu nou treball Neuròtics refinen la proposta, amalgamen de manera més compacta i personal les seues influències (*stoner rock*, metall melòdic, *grunge*...), aporten millors textos (encara hi ha marge de millora, amb tot) i acosten les seues prestacions a les grans bandes de l'escena *hard rock* valenciana, *Inòpia* i *El Corredor Polonès*, amb cançons tan polides com ara *Sol*, *Herois de la temeritat* o *Incertesa*. Un pas avant.

INFANTIL
per ADOLF BELTRAN

L'OSTRA S'AVO-

RREIX
Ana-Luisa Ramírez i
Artur Heras
Diàlogo. València, 2011.

Hi ha productes culturals fruit de conjuncions afortunades. Aquest llibre n'és un cas. L'autora, Ana-Luisa Ramírez, hi publica uns poemes fantàstics sobre la mar i els seus habitants que ens fan preguntar-nos com poden avorrir-se les ostres. La col·lecció és dirigida per Miguel Calatayud i la traducció al català ha estat obra de Marc Granell. Per si això no fóra prou, el pintor Artur Heras hi desplega tota la seua capacitat lúdica i creativa en les il·lustracions. Una delícia.